

Maria Westerholm

RAHANKÄYTÖN AATELIA?

Aatelisnaisen omaisuudenhallinta 1700- ja 1800-luvuilla
Anna Evdokimovna Labzinan omaelämäkerran pohjalta

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Joulukuu 2022

TIIVISTELMÄ

Maria Westerholm: Rahankäytön aatelia? Aatelisnaisen omaisuudenhallinta 1700- ja 1800-luvuilla Anna Evdokimovna Labzinan omaelämäkerran pohjalta

Kandidaatintutkielma

Historian tutkinto-ohjelma

Joulukuu 2022

Tampereen yliopisto

Tutkielman aiheena on naimisissa olevan aatelisnaisen omaisuudenhallinta 1700- ja 1800-lukujen Venäjällä. Tätä tutkitaan Anna Evdokimovna Labzinan omaelämäkerran ja päiväkirjan pohjalta. Kyseistä omaelämäkertaa pidetään merkittävänä tuon ajan aateliston kuvailuna, koska se kertoo tavallisen aatelisnaisen elämästä. Tätä tutkielmaa varten omaelämäkerrasta ja siihen liittyvästä päiväkirjasta on poimittu kaikki tilanteet, joissa on kohdattu tai käsitelty Annan rahataloutta, varallisuutta tai sen kartuttamista ja näistä aiheista puhumista.

Tässä tutkielmassa käsitellään aatelisnaisten omaisuudenhallintaa, omistus- ja perintölain historiaa Venäjällä sekä Venäjän aatelistoa. Keskeisimpiä käsiteltäviä asioita ovat muun muassa aatelisnaisten oikeus omaisuuden hallintaan, joka myönnettiin vuonna 1731, osin varsin monimutkainen aatelisten maanomistuskäytäntö sekä naisille myönnettyt lailliset oikeudet. Tutkielmassa suoritettiin myös vertailua omaelämäkerran venäjänkielisen ja englanninkielisen painosten välillä. Ilmeni, että englanninkielistä päiväkirjaa on lyhennetty toistojen ja epäolennaisten henkilöiden osalta.

Omaelämäkertaa on käsitelty muistitietoaineistona ja sitä tutkitaan biografisella menetelmällä. Aatelisnaisen omaisuudenhallintaa tarkastellaan myös mahdollisuuksien horisontin läpi, mikä tarkoittaa sitä, että Anna on sijoitettu historialliseen kontekstiin. Näin tarkasteltiin hänen taloudellisia mahdollisuuksia ajan, paikan ja säädyn tarjoamissa puitteissa.

Laki mahdollisti aatelisnaisille huomattavan itsenäisen päätätävällän omaisuuden hallinnassa ja myös lainsäädäntö tuki tätä. Tutkielman johtopäätöksenä todetaan, ettei Anna juurikaan käyttänyt aatelisnaisille lain mahdollistamaa huomattavan itsenäistä päätätävällää. Tämän tutkimuksen mukaan mahdollisuuksien horisontti eli kyseisen ajan tarjoamat lailliset taloudelliset mahdollisuudet jäivät Annalla lähestulkoon hyödyntämättä.

Avainsanat: aatelisnainen, Venäjä, raha, 1700-luku, 1800-luku, omaisuudenhallinta, omaelämäkerta, perintöoikeus, mahdollisuuksien horisontti

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
1.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	6
1.2 Tutkimusmenetelmä.....	7
1.3 Anna Evdokimovna Labzina.....	10
2. Aatelisnaisen omaisuudenhallinta	12
2.1 Venäjän aatelisto.....	12
2.2 Aatelisnaisten perintöoikeus.....	15
2.3 Maanomistamisen monet käytännöt.....	16
2.4 Pietari I:n reformit ja niiden vaikutukset aatelisnaisten omaisuuteen.....	18
2.5 Rahankäyttö omaelämäkerrassa.....	19
2.6 Aatelisnaisten omaisuudenhallinta ja miten se näkyi?.....	25
3. Johtopäätökset	29
Lähde- ja kirjallisuusluettelo.....	32

1. Johdanto

Jo Kiovan Rusin ajoista lähtien aatelisnaiset perivät omaisuutta vanhemmiltaan ja naimisissa ollessaankin he säilyttivät täydet oikeudet päättää omistuksistaan itse. Mielenkiintoista on, että myös naiskauppiaille oli oikeus omaisuuden hallintaan avioliitossa, joskin tämä seikka ei kuulu tämän tutkielman piiriin. Taloudellisesta näkökulmasta asia on poikkeuksellinen. Anna Labzinan omaelämäkerta tarjoaa elämänmakuisen tarinan, josta ammentaa aatelisnaisen todellisia rahankäyttötilanteita. Toivon, että tämän asian tutkiminen voisi tuoda kaivattua lisätietoa Venäjän historiasta myös muille.

Tässä kandidaatintutkielmassa selvitän, miten naimisissa oleva aatelisnainen käytti rahaa Venäjällä 1700- ja 1800-luvuilla. Tutkimuksen aineistona toimii Anna Evdokimovna Labzinan omaelämäkerran ja päiväkirjan englanninkielinen ja venäjänkielinen laitos. Kyseistä omaelämäkertaa pidetään tärkeänä kuvauksena Venäjän tavallisen aateliston arjesta, mutta sitä ei ole aiemmin tutkittu aatelisnaisen talouden osalta. Alkuperäiskielisiä teoksia on kaksi, jotka ilmestyivät vuosina 1903 ja 1914. Näistä ensimmäinen oli lyhennetty versio. Kirjassa on lukusia rahankäyttötilanteita, joita tarkastelen lakisäädösten mahdollistamina seikkoina.

Molempien painosten johdannot on tehnyt Boris L. Modzalevskij, joka on toiminut mm. elämäkertakirjailijana ja toimittajana. Toisessa painoksessa johdannon tekemiseen osallistui myös Sergei F. Oldenburg. Vuoden 1914 painoksessa oli mukana Annan sivuportretti, kuvat hänen ja toisen miehensä Aleksandr Labzinin rintapatsaista sekä kopio Annan yhdestä päiväkirjasivusta lähes alkuperäiskoossa. Huomionarvoista on todeta, että kumpikin näistä versioista on kirjoitettu vanhalla venäjällä, koska venäjän kyrillisten kirjainten uudistus toteutettiin vasta näiden painosten jälkeen vuosina 1917–1918. Tämän vuoksi tekstin lukeminen oli työlästä ja vaati usein päättelyä ja tulkintaa. Kirjasta on saatavilla internetistä sekä äänikirjoja että nykyvenäjäksi kirjoitettuja versioita. Itse suosin kirjoitettua versiota tätä tutkielmaa tehdessä.

Englanninkielinen päiväkirja on lyhennetty.¹ Kirjan toimittaneet ja kääntäneet Gary Marker ja Rachel May ovat selittäneet tämä niin, että sillä tavoin vältyttiin yksitoikkoisuudelta. Toinen syy oli se, että he halusivat minimoida viittaukset niihin vapaamuurareihin, jotka olivat Annan tekstien ymmärtämisen kannalta merkityksettömiä.² Minulla ei ole tietoa siitä, onko vastaavaa toimitusta tai lyhentämistä tehty venäjänkielisiin laitoksiin.

Vuoden 1914 painos sekä englanninkielinen painos pitivät sisällään Annan kirjoittaman vaihtoehtoisen alun omaelämäkerralle. Anna kirjoitti kaksi erilaista alkua, joista toisessa hän kertoi enemmän isästään. Yhdessä nämä kaksi versiota antavat laajemman kuvauksen Annan varhaislapsuudesta, isäsuhteesta sekä tarjoavat mielestäni syyn äidin mielenterveyden järkkymiselle puolisonsa äkillisen kuoleman jälkeen.³

Osa termeistä, joita tässä tutkielmassa käytän, oli englanninkielisessä kirjallisuudessa kirjoitettu venäjäksi kursiivilla ja käännetty kohdekielelle ensimmäisellä kerralla. Sen jälkeen termi esiintyi venäjäksi kursiivilla. Näin tulen itsekin toimimaan tässä tutkielmassa.

Tutkielman keskeinen teema, on esikoista suosiva perintölaki (*майорат*), jonka Pietari I asetti uudistusvimmassaan 23.3.1714.⁴ Kirjoitan siitä lisää luvussa 1.5. Pietarin eduksi on todettava, että hänen tarkoituksensa ei ollut huonontaa Venäjällä vuosisatoja vallinnutta naisten yleistä perintöoikeutta, vaan yhtenäistää Venäjän lainsäädäntö Euroopan kanssa sekä saada aatelistet aktiivisemmin yhteiskunnan virkoihin. Vuonna 1730 senaatti vaati, että perintölaki palautetaan vanhan tavan, *Ulozhenien* (*уложение*) mukaiseksi. Sen mukaan isä palkitsee jokaisen lapsensa tasapuolisella osuudella.⁵ Kirjoitan tästä tarkemmin luvussa 1.4.

¹ Labzina, A. 2001, 117.

² Labzina, A. 2001, 117.

³ Labzina, A. 2001, 144.

⁴ Farrow, Lee A., luettu 18.2.2022.

⁵ Farrow, Lee A., luettu 18.2.2022.

Annan omaelämäkerran ohella tärkeimpiä tutkimuskirjallisuuden teoksia tämän tutkielman teossa on Michelle Marresen *A woman's kingdom* -kirja, jossa käsitellään kattavasti venäläisen aatelisnaisen omaisuuden kontrollia vuosina 1700–1861. Marrese käsittelee laajasti mm. naisten perintöoikeutta, testamenttikäyttäytymistä ja omaisuuden hallintaa. Myös Barbara Engel on tutkinut tätä aihepiiriä yleisemmällä tasolla. Hän on keskittynyt tutkimaan venäläisten naisten historiaa vuosilta 1700–2000.

Venäläisen aatelisnaisen rahankäyttöä on tutkittu aiemmin nimenomaan Michelle Marresen toimesta ja hän on tämän aiheen ehdoton pioneeri. Hän ei ole niinkään keskittynyt yksittäisen aatelisnaisen omaisuuden hallintaan tai analysointiin, vaan käsittelee siihen johtaneita asioita erilaisten säilyneiden lähteiden, kuten oikeuden pöytäkirjojen ja velkakirjojen avulla, sekä selittää miksi näin on tapahtunut.

Marrese toteaa, että ainakin yksi osa hänen teoksensa merkittävydestä nojaa siihen, että venäläisen aatelisnaisen asema oli ainutlaatuinen Euroopan mittakaavassa. Poikkeukselliseksi venäläisten aatelisnaisten aseman verrattuna muun Euroopan aatelisnaisiin ei tehnyt se, että heillä oli erilaisia oikeuksia, vaan se, että he käyttivät runsaasti lainmukaisia etuoikeuksiaan. Marrese jatkaa, että Venäjän aatelisnaisille itsenäinen omaisuuden hallinta oli enemmänkin sääntö kuin poikkeus. Venäjän erikoispiirre ei ollut erillisen omaisuuden harjoittaminen avioliiton sisällä, vaan se, että lainsäätäjät veivät erillisomaisuuden loogiseen päätökseensä sekä se, että naiset alkoivat hyödyntää lain heille suomia etuoikeuksia.⁶

1.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tässä tutkielmassa aion katsoa mihin tilanteisiin Anna Labzinan omaelämäkerran ja päiväkirjan rahojen tai omaisuuden käyttö viittaa ja pyrin hahmottelemaan tältä pohjalta rahankäytön suhdetta naisen yleisiin mahdollisuuksiin Venäjällä. Vertailen englannin käännöstä venäjänkieliseen alkuperäislähteeseen. Yleistän asioita vain lainsäädännöllisiltä osin. Tutkimustehtävään kuuluu myös oikeudellisen perustan selvittäminen, jota on selvitetty tarkemmin luvussa 2.

⁶ Marrese, M. 2002, 3,4.

Haluan täsmentää, että en pyri tässä tutkielmassa tekemään yleistyksiä kaikkien Venäjän aatelinnaisten rahankäytöstä vaan käsittelen aihetta ainoastaan Anna Labzinan omaelämäkerran kuvailemista tilanteista. Selitän tutkielman kannalta oleellisia käsitteitä työn edetessä. En tule ottamaan kantaa maaorjuuteen, vaikkakin olen maininnut käsitteen aateliston varallisuuden yhteydessä. Tutkimustehtävänä on tarkastella omaelämäkertaan Annan rahankäytön suhteen. Kyseessä on siis yhden aatelinnaisten tarina. Millaisista taloudellisista tilanteista Anna kirjoittaa? Minkälaisissa tilanteissa, joissa tuloista tai niiden käytöstä päätetään, Anna on omaelämäkertansa ja päiväkirjansa mukaan ollut? Lopuksi pohdin myös, miksi tämä on ollut mahdollista 1700-luvun Venäjällä? Voidaanko niistä tilanteista kenties päätellä jotain aatelinnaisten taloudellisesta päätäntävallasta yleisemmin 1700- ja 1800-lukujen Venäjän aateliston osalta? Mitkä lait ja asetukset ovat mahdollistaneet tämän?

1.2 Tutkimusmenetelmä

Omaelämäkerta voi tarkastella historian tutkimuksen osa-alueena, vaikka jotkut historian tutkijat suhtautuvat siihen vähätellen tai epäluuloisesti.⁷ Elämäkerrassa on neljä elementtiä,⁸ jotka erottuvat myös Annan omaelämäkerrasta. Se on (1) kertomus, joka seuraa kirjoittajan elämäntietoa ja koettaa selittää sen käännteitä. Elämäkerta (2) koettaa tunnistaa ja analysoida vaikutuksia, joita kirjoittajalla on ollut toisiin ihmisiin. (3) Voidakseen selittää edellä mainitut kirjoittajan tunteita kontekstit, jotka vaikuttivat häneen elämän eri vaiheissa ja (4) elämäkerta haluaa saada kertojan äänen kuuluviin.⁹

Tämän tutkielman tutkimusmenetelmänä toimii biografinen menetelmä, joka voi toimia keinona ymmärtää henkilökohtaisen kytköksiä laajempiin sosiaalisiin konteksteihin. Osa tutkijoista huomasi, että yhden yksilön elämäntarinan avulla on mahdollista päästä kiinni

⁷ Hakosalo, H. & al. 2014, 7.

⁸ Hakosalo, H. & al. 2014, 8.

⁹ Hakosalo, H. & al. 2014, 8,9.

menneisyyden naisten elämää muokanneisiin sosiaalisiin ja kulttuurisiin normeihin ja rakenteisiin.¹⁰

Muistelmia voidaan lähestyä kuten muistitietoaineistoja eli menneisyydestä kertovina teksteinä, jotka ovat samanaikaisesti sidoksissa sekä muistamisen kohteena olevien menneisyyden diskursseihin että kirjoittajan arvoihin ja asenteisiin muistelmien kirjoittamisen aikana.¹¹ Annan muistelmien ajankohdasta tiedetään, että hän kirjoitti ne samana vuonna, kuin Venäjällä ilmestyi ensimmäinen naisen kirjoittama omaelämäkerta. Sen kirjoitti ruhtinatar Anna Dolgorukajan ja julkaistiin vasta hänen kuolemansa jälkeen vuonna 1810. Annan voisi olettaa tienneen siitä, joten samalla voi tehdä oletuksen, että Anna oli tietoinen omien muistelmiensa potentiaalisesta julkitulosta ja niiden mahdollisesta julkaisusta. Päiväkirjan säilyneitä osia hän kirjoitti vuoden 1818 lopussa sekä yhden merkinnän tammikuussa 1819. Minun mielestäni tässä tutkielmassa Annan omaelämäkerta ja päiväkirja tarjoavat henkilöhistoriallisen aineiston lakitekniiseen asiaan, oikeuteen omaisuuden hallintaan. Mielenkiintoisen siitä tekee nimenomaan henkilökohtaisuus, Annan oma ääni sekä aikakausi.

Mahdollisuuksien horisontti viittaa niihin mahdollisuuksiin, joita toimijalla, Annalla, jossain elämänsä kohdassa on. Se on muuttuva ilmiö ja sitä määrittelee historiallinen konteksti, sillä mikä tahansa ei ole mahdollista kenelle tahansa ja missä tahansa paikassa tai ajassa.¹² Annan aatelissäätö mahdollisti hänelle taloudellisia vapauksia, joita alemman säädyn naisilla ei vielä 1700- tai 1800-luvuilla ollut. Tässä tutkielmassa mahdollisuuksien horisontilla tarkoitetaan nimenomaan sitä, että aatelisnaisena Annalla oli mahdollisuuksia päättää itsenäisesti rahankäytöstään.

¹⁰ Hakosalo, H. & al. 2014, 30, 14.

¹¹ Hakosalo, H. & al. 2014, 133.

¹² Hakosalo, H. & al. 2014, 46.

Elämäkerrallisessa tutkimuksessa pääpaino on toimijan eli tässä tapauksessa Anna Evdokimovna Labzinan ymmärtämisessä ja kontekstin kartoittaminen on keino tähän.¹³ Anna on tässä tutkielmassa sijoitettu ajallisiin ja paikallisiin konteksteihin omaisuuden hallintaa koskevien Venäjän lakien keinoin. Tutkielman aiheena on omaelämäkerrassa ja päiväkirjassa mainitut tilanteet, joissa varallisuutta käytetään tai siihen viitataan. Tarkastelen näitä tilanteita lakisäädösten mahdollistamina seikkoina. Elämäntarinoista liikkeelle lähteminen avaa todellisuutta uudella tavalla ja tutkijan on mahdollista löytää erilaisia kulmia lähdeaineistoon.¹⁴ Tässä tapauksessa biografinen menetelmä valottaa miten tavallinen aatelisnainen, kuten Anna itseään kuvailee, käyttää taloudellisia mahdollisuuksiaan, minkälaisina ne hänelle näyttäytyvät ja miten hän niitä hoitaa. Annan omaelämäkerran ja päiväkirjan myötä meille rakentuu todellinen tarina venäläisen aatelistaisen rahankäyttömahdollisuuksista ja se tuntuu todellisemmalta, kuin pelkkä aiheeseen liittyvien lakitekstien käsittely.

Elämäkertatutkijat ovat todenneet, että naisten omaelämäkerrallisissa teksteissä näkyy kuinka tärkeitä perhesuhteet ja hurskas elämä olivat naisten omakuvalle ja itsekunnioitukselle. Omaelämäkerrallisia tekstejä tutkittaessa voidaan kysyä, millaiselle yleisölle ne on kirjoitettu, mikä on kirjoittajan asema oman aikansa yhteiskunnassa sekä mitkä teemat muistelmassa korostuvat.¹⁵

¹³ Hakosalo, H. & al. 2014, 9.

¹⁴ Hakosalo, H. & al. 2014, 42,43.

¹⁵ Hakosalo, H. & al. 2014, 293, 133.

1.3 Anna Evdokimovna Labzina

Anna Evdokimovna Labzina, os. Jakovleva (Yakovleva), ent. Karamysheva, syntyi 28. marraskuuta vuonna 1758 keskinkertaisen aatellisperheen esikoiseksi Jekaterinburgin perintömaille. Syntymävuodeksi on ilmoitettu vuosi 1756¹⁶ englanninkielisessä omaelämäkerrassa, mutta venäjänkielisen teoksen ja useiden muiden lähteiden mukaan Anna syntyi vuonna 1758. Kirjoittamansa mukaan hän vietti onnellisen lapsuuden. Hänen isänsä oli valtion neuvonantaja ja oli 64-vuotias Annan syntyessä. Perheeseen syntyi Annan lisäksi vielä kaksi nuorempaa veljeä. Isällä oli maaomaisuutta Moskovan maakunnassa, mutta ei ole tiedossa, oliko kyseinen maatila peritty vai ostettu.¹⁷ Annan äiti oli miestänsä 42 vuotta nuorempi. Annan äiti oli vasta 31-vuotias, kun hänen miehensä kuoli. Anna oli isän kuollessa 5-vuotias, vanhempi veljistä oli 2-vuotias ja nuorempi kymmenen kuukauden ikäinen.¹⁸

Annan äiti järjesti kuolinvuoteeltaan vuonna 1772 13-vuotiaan tyttärensä naimisiin 28-vuotiaan Aleksandr Matveevich Karamyshevin kanssa. Annan aviomies oli Annan isän kasvattipoika. Hänet lähetettiin Moskovaan opiskelemaan vuonna 1756, josta opintie vei Uppsalaan asti. Aleksandr vietti ulkomailla 16 vuotta ja palattuaan kotimaisemiin kasvatti-isän luokse hän tapasi Annan. Karamyshev oli niin sanottu siperialainen aatelin, hyvin koulutettu ja tunnettu tutkijana, kaivosmiehenä ja geologina. Tästä syystä nuoren parin tuttavapiiriin kuuluivat esimerkiksi tuon ajan suuri runoilija M.M. Kheraskov, prinssi Potemkin, joka oli Katariina Suuren suosikki, sekä itse Katariina Suuri. Lapsettomaksi jäänyt pari päätyi lopulta asumaan Pietariin, missä Aleksandr kuoli vuonna 1791. Anna oli leskenä kolme vuotta ja vuonna 1794 meni naimisiin itseään kahdeksan vuotta nuoremman oppineen virkamiehen Aleksandr Fedorovich Labzinin kanssa.¹⁹

¹⁶ Labzina, A. 2001, vii.

¹⁷ Лабзина, А. 1903, 4.

¹⁸ Labzina, A. 2001, 144.

¹⁹ Лабзина, А. 1903, 5, 6, 7, 10.

Annan toinen mies oli kääntäjä, kirjailija, Taideakatemian varapuheenjohtaja ja vapaamuurari. Tästäkään liitosta ei syntynyt jälkeläisiä, mutta heillä oli kaksi kasvattitytärtä. Aleksandr Labzin karkotettiin Simbirskiin vuonna 1822, koska hän suututti useita tsaarin läheisiä aristokraatteja. Anna luonnollisesti seurasi miestänsä, koska halusi tukea tätä.²⁰ Lain mukaan Annalla oli vapaus valita seuraako hän miestänsä karkotukseen vai jääkö kotiin.²¹ Aleksandr kuoli ollessaan yhä karkotuksessa, minkä jälkeen Anna palasi Pietarin kautta Moskovaan, jossa hän kuoli 3.10.1828.²²

Anna kirjoitti omaelämäkertansa vuonna 1810 eikä käsialasta näy, että hän olisi kiirehtinyt muistelmien kirjoittamisessa, vaikkakin ne jäivät keskeneräisiksi.²³ Muistelmat löytyivät Tverin alueella sijaitsevasta aikanaan suuresta arkistosta. Päiväkirjamerkinnot ajalla 1.10.-18.12.1818 oli kirjoitettu viidelle eri vihkolle.²⁴ Miksi Anna sitten kirjoitti omaelämäkerta? Itse omaelämäkerta tarjoaa kaksi vastausta. Anna kirjoitti muistelmiensa alusta kaksi versiota, yhden lyhyen ja toisen vähän pidemmäksi. Yhden versionsa alkuun hän kirjoittaa "kuvailevansa koko elämänsä niin hyvin, kuin sen muistaa".²⁵ Toisen alun versioon hän kirjoitti vain sanat "erään aatelin naisen kuvaus elämästä".²⁶ Anna oli sivistynyt nainen, joka luki paljon kirjallisuutta. Tämä oli sangen tyypillistä tuon ajan aatelin naisille. Vuodesta 1810 tekee mielenkiintoisen se, että juuri sinä vuonna Venäjällä ilmestyi ensimmäinen naisen kirjoittama omaelämäkerta, josta kirjoitin sivulla 8. Voidaan olettaa, että Anna ainakin tiesi kyseisestä omaelämäkerran julkaisusta, jollei jopa lukenut sitä. Tämä kenties innosti hänet kirjoittamaan omat muistelmansa.

²⁰ Лабзина 1903, 11,12,13.

²¹ Anisimov, E.V., luettu 26.1.2022.

²² Лабзина, А. 1903, 11,12,13.

²³ Лабзина, А. 1903, 13,14.

²⁴ Лабзина, А. 1903, 14.

²⁵ Labzina, A. 2001, 3.

²⁶ Labzina, A. 2001, 143.

2 Aatelisnaisen omaisuudenhallinta

Tässä luvussa käsittelen aatelisnaisen rahankäyttöä Venäjällä. On tärkeää huomata, että saatuaan omistusoikeudet ja muut lailliset oikeudet, joihin kuului naimisissa olevan naisen oikeudenkäynti omissa nimissään ja aviomiehensä haastaminen oikeuteen, naiset alkoivat käyttää oikeuksiaan. Tämä asia myös tuki aatelisnaisten oikeutta omaisuuteen.²⁷ William Wagnerin mukaan yksi syy, miksi naiset haastoivat aviomiehensä oikeuteen oli se, että he halusivat välttyä maksamasta tämän velkoja. Toinen tärkeä syy oli oikeus säilyttää myötäjäisensä. Wagner jatkaa, että lain edessä naisilla oli yhtäläiset oikeudet, mutta luontaisesti heikompana yhteiskunnan jäsenenä heitä piti suojella lailla. Näin ollen oikeusoppineet vahvistivat säännöksen, jonka myötä naimisissa olevat naiset saivat huomattavan oikeudellisen turvan oikeusistuimissa.²⁸

2.1 Venäjän aatelisto

Ensin on tärkeää määritellä mitä Venäjän aatelisto tarkoittaa, koska käsite eroaa muun Euroopan aatelistosta. Kun Pietari I kruunattiin vuonna 1689, hänen yhtenä tavoitteenaan oli asettaa eurooppalaiset kulttuurinormit Venäjän aatelistolle.²⁹ Ennen Pietari I:n modernisaatioita aatelistoa yhteiskuntaluokkana ei Venäjällä ollut edes olemassakaan. Sen tilalla oli erilaisia tsaarin palvelijoiden yhteiskuntaluokkia tai arvoasteita (*служилые люди* tai *чиновные люди*). Osa niistä periytyi ruhtinas- ja pajarisuvuista, mutta monet olivat vähemmän ylhäistä alkuperää. Nämä jälkimmäiset saivat hankittua korkean asemansa, omaisuutensa ja maaorjansa armeijapalveluksen kautta. Pietari I nimesi tämän yhteiskuntaluokan

²⁷ Marrese, M. 2002, 4.

²⁸ Wagner, W. 1994, 210, 268.

²⁹ Marrese, M. 2002, 9, 10.

puolasta lainatulla sanalla (*шляхетство*), koska venäjän kielessä ei tuolloin ollut sopivaa termiä. Myöhemmin termiksi vakiintui *dvorianstvo* (*дворянство*), joka tuli venäjänkielisestä prinssiä palvelleesta hoviherra-sanasta (*дворные люди*). Hän myös päätti vanhan perinteen palkita armeijapalveluksesta maapalstoilla. Samalla hän vahvisti sen, että aatelistolla on statuksensa ja elinikäinen velvollisuus palvella maataan. Pietari I sääti virkojen arvojärjestystaulukon, joka korvasi moskoviittien aikaiset virkojen arvojärjestykset. Tämä tarkoitti sitä, että ne, jotka eivät saavutuksillaan kohonneet taulukolle, menettivät aateliasemansa. Vastaavasti ei-aateliset, jotka saavuttivat neljännen tason taulukossa armeijapalveluksessa tai kahdeksannen tason hallinnollisissa virkamiestehtävissä, saavuttivat periytyvän aatelin statuksen ja saivat näin ollen samat etuoikeudet kuin vanhat aatelisuvut.³⁰

Kuten Osmo Jussila toteaa, Venäjällä ei ollut itsenäistä valtaa pitäviä säätyjä ja koska maan katsottiin olevan tsaarin omaisuutta, kaikkien oli palveltava valtiota. Aateliset olivat tsaarin palvelijoita, jotka olivat siis näin ollen palvelukseen sidottuja, koska he saivat maata tekemällä palveluksia tsaarille. Talonpojat eli maaorjat olivat puolestaan aatelisten/pajarien palvelijoita. Kaikki olivat kiinnitettyjä maahan, hallinnonalaan, virastoon tai laitokseen. Jussila jatkaa, että kaikki oli *krepostnoje* (*крепостное*) eli sidottua ja kahlittua 1700-luvulle saakka, joten eurooppalaista elämäntapaa ei Venäjällä tuolloin ollut. Kyseistä järjestelmää voidaan hänen mukaansa kutsua nimellä komennusyhteiskunnaksi.³¹ Tällaista yhteiskuntaa Pietari I ryhtyi eurooppalaistamaan. Kyseisen yrityksen käsittely ei kuitenkaan kuulu tämän tutkielman aiheeseen tätä lyhyttä aatelistoa koskevaa tekstiä lukuunottamatta.

³⁰ Marrese, M. 2002, 9, 10, 11.

³¹ Jussila, O., luettu 5.10.2022.

Aateliston varallisuutta oli erilaista jo säädyn sisälläkin ja osan elintaso oli hädin tuskin talonpoikaisperheitä parempi.³² Ainoa asia, joka erotti aateliset muista säädyistä, oli oikeus omistaa maata ja maaorjia. Tämäkään seikka ei loppujen lopuksi ollut aatelia muista säädyistä selkeästi erottava asia, sillä tämänkin jälkeen asiassa oli mutkia. Aateliseksi pääsi ja vastavasti aatelisasemansa saattoi menettää. Kuten Michelle Marrese toteaa, venäläinen aatelisto ei ollut suinkaan sääty taloudellisesta näkökulmasta katsottuna, vaan jos heitä vertaa esimerkiksi kauppiaisiin, aateliset olivat yhtenäisen sääty omaisuuden käytöltään. Riippumatta varallisuudestaan aatelin naiset erottuivat läsnäolollaan maakaupoissa verrattuna esimerkiksi kauppiasnaisiin, jotka alkoivat näkyä kiinteistökaupassa vasta 1800-luvun puolivälin aikoihin.³³

Venäjän aatelisto ei ollut kovinkaan runsaslukuinen. Vuosina 1744–1755 aatelisten osuus koko väestöstä oli vain 0,5 %. Osuus kasvoi 1,4 %:iin vuonna 1833, mutta tämä ei johtunut suuresta syntyvyydestä vaan käytännössä pelkästään Puolan ja Baltian maiden liittämisestä Venäjään. Luvuissa nämä prosenttiosuudet tarkoittavat kasvua noin 19 000 aikuisesta miehestä yli 90 000 mieheen vuoteen 1816 mennessä.³⁴ Kuten mainittu, säädyn sisällä oli suuret erot varallisuudessa. 17 % aatelisista omisti enemmän kuin 100 maaorjaa ja vain yhdellä prosentilla oli yli tuhat. Maaorjien lukumäärä kuvastaa tässä vain maatilojen kokoluokkaa ja/tai lukumäärää. Kun varallisuuserot olivat näin valtavat, kyseisen säädyn ihmisiä ei voida pitää yhtenäisenä joukkona. Nämä erot tekevät ymmärrettäväksi sen, miksi Pietari I:n esikoista suosivaa lakia vastusti nimenomaan aatelissäädyn köyhempi puoli, sillä suuri vähemmistö eli erittäin rikkaat aateliset pystyivät antamaan muille lapsilleen runsaan perinnön lain mukaisesti irtaimen omaisuuden muodossa. He kykenivät antamaan lapsilleen myös esimerkiksi rahaa.³⁵

³² Dixon, S. 1999, 94.

³³ Marrese, M. 2002, 11,12.

³⁴ Dixon, S. 1999, 93.

³⁵ Farrow, Lee A., luettu 18.2.2022.

2.2 Aatelisnaisten perintöoikeus

Aatelisnaisten perintöoikeudella on pitkät ja osin monimutkaisetkin perinteet Venäjällä. Tätä tutkimusta varten joudun hieman yksinkertaistamaan ja tiivistämään tätä vuosisatojen aikana hioutunutta ja eri laeilla säädeltyä oikeutta, jotta tutkimustyö pysyy johdonmukaisena. Kerron seuraavaksi pääpiirteittäin aiheesta.

Aatelisnaisilla oli oikeus perintöön jo Kiovan Rusin aikana. He saivat myötäjäisinä maaomaisuutta ja säilyttivät omaisuuden hallintaoikeuden myös naimisiinmenon jälkeen. Lesket puolestaan saivat usein aviomiehensä omaisuuden hallintaoikeuden sekä oikeuden saada omaisuuden tuotot itselleen. Lesken menehdyttyä tämä omaisuus siirtyi joko hänen pojilleen tai miespuoliselle sukulaiselle edesmenneen aviomiehen suvusta.³⁶ Naisilla oli siis perintöoikeus, olkoonkin että se oli epätasa-arvoinen miehiin nähden tilusten käytön suhteen. Tyttäret eivät esimerkiksi perineet mitään, jos miespuolinen jälkeläinen jäi eloon ja tyttäret saivat usein myötäjäisinä irtainta omaisuutta, jota ei voinut realisoida kiinteäksi omaisuudeksi.³⁷

Aatelisnaisilla oli suuri merkitys maaseuduilla sijaitsevan omaisuuden hoidossa, koska he huolehtivat maatiloista ja kylistä miestensä ollessa pitkiä aikoja poissa. Rikkaimmista aatelisperheistä vain pienellä osalla oli varaa palkata tilanhoitaja aviomiehen ollessa poissa.³⁸ Aatelismiesten ollessa poissa pitkiäkin aikoja, vaimot vastasivat palstojen viljelystä ja sadonkorjuudesta. Iivana IV yritti selkiyttää sekavaa käytäntöjä maaomistuksesta ja määräsi vuonna 1562, että vain mies voi periä maata ja täten kaikki maata omistavat miehet olivat tämän myötä velvoitettuja asepalvelukseen. Säädos kuitenkin hankaloitti niin valtion toimintaa kuin aatelisnaisten ja näiden perheiden elämää, joten naisten maanperintökielto kumottiin.³⁹ Tämä tapahtui ymmärrettävästi siitä syystä,

³⁶ Clements, B. E. 2012., 38.

³⁷ Marrese, M. 2002. 17, 18, 19, 20.

³⁸ Clements, B. E. 2012., 38, 39, 40.

³⁹ Clements, B. E. 2012., 39.

että tuon lain ollessa voimassa valtion oli hankala saada miehiä armeijaan ja aatellisnaisilla puolestaan oli kaksinkertainen työ arjen askareissa miesten ollessa poissa. Kerron maanomistuskäytännöistä tarkemmin luvussa 2.3.

Pietari Suuren reformit aiheuttivat suuren kulttuurillisen ja juridisen muutoksen nimenomaan aatellisnaisten elämään. Siinä missä kulttuuriset muutokset näkyivät lähinnä Pietarin ja Moskovan alueella ja siirtyivät niiden ulkopuolelle hitaanlaisesti, juridiset muutokset vaikuttivat koko yhteiskuntaluokan naisiin nopeasti.⁴⁰ Kirjoitan enemmän Pietari I:n tekemistä muutoksista aatellisnaisten elämään luvussa 2.4.

2.3 Maanomistamisen monet käytännöt

Maanomistuskäytäntöä osana *Ulozhenie* muutettiin ja täsmennettiin vielä 1800-luvullakin. 1600-luvulla sitä mm. muutettiin niin, että nainen ei saanut periä maata, mutta aviomies sai testamentata maaomaisuutta aviovaimolleen ja tyttärilleen. Uutena lisänä tähän tuli naisten oikeus periä neljännes perheen irtaimesta omaisuudesta aviomiehensä kuoltua. Lapseton leski sai tuolloin oikeuden periä pieniä osuuksia tuloista, joita perheen maaomaisuus tuotti. Samalla naisten oikeus myötäjäistensä hallintaan vahvistettiin.⁴¹

⁴⁰ Marrese, M.2002, 17, 18.

⁴¹ Clements, B. E. 2012., 39.

Ulozhenie oli moskoviittien laatima lakikoodisto. Aatelisto vastusti esikoista suosivaa perintölakia laajasti ja maaliskuussa 1731 laki lopulta kumottiin. Pietari I onnistui kuitenkin yhdessä asiassa, joka esikoista suosivasta perintölaista jäi voimaan ja mikä hyödytti nimenomaan aatelisnaisia. Hän nimittäin yhtenäisti vuosisatoja vallinneen aiemmin sekavan maaomistuskäytännön tehden sen samalla yksinkertaiseksi. Tämän myötä omaisuutta jaettiin käsitteisiin irtain ja kiinteä omaisuus. Maat olivat luonnollisesti kiinteää omaisuutta, ja käteinen, huonekalut ja muut tarve-esineet sekä kotieläimet puolestaan irtainta omaisuutta.

Millainen maaomistuskäytäntö aiemmin sitten oli? Ennen uudistusta mailla oli eri statuksia omistajuuden suhteen, eli *votchina* (вотчина) ja *pomestje* (поместье). *Votchina* oli joko suvulta tai perheenjäseneltä peritty maa, *rodovaja votchina* (родовая вотчина), ostettu maa, *kuplennaja votchina* (купленная вотчина) tai valtionpalveluksesta annettu maa, *vysluzhennaja votchina* (выслуженная вотчина). *Pomestje* puolestaan oli maa, jota alettiin antaa 1600-luvun lopussa palkkioksi asepalveluksesta, eikä tätä maata voinut periä tai myydä. Palkitun henkilön kuoltua *pomestje* palautui takaisin valtiolle. Käytännön tasolla tilanne oli tämä, vaikka on yleisesti tiedossa, että *pomestjea* alettiin jossain kohtaa kohdella kuten *votchinaa* ja eri maapalstojen statusten luokittelu oli vähintäänkin haastavaa. Tähän seikkaan Pietari I:n esikoista suosiva laki toi selvyuden. Tämä jäi voimaan, vaikka kyseinen perintölaki lopulta kumottiin tsaaritar Annan toimesta.⁴²

Tämä *votchina* oli näin ollen näistä ainoa, mikä voitiin jättää perinnöksi.⁴³ Myöhemmin *votchina* ja *pomeste* kuitenkin sulautuivat aatelisten keskuudessa yhdeksi ja samaksi maanomistusmuodoksi, kunnes Pietari I lopulta lakkautti maata koskevat hallinta- ja omistusolot niin, että siitä eteenpäin omaisuus jaettiin käsitteisiin irtain omaisuus ja kiinteä omaisuus. Ajan saatossa juuri tämä seikka edisti väijäämättä aatelisnaisten omistusoikeuksia.⁴⁴ Lakeja muokattiin useaan kertaan vielä 1700- ja 1800-luvuilla, kun epäkohtia naisten perintöoikeuden suhteen yritettiin parantaa.

⁴² Farrow, Lee A., luettu 18.2.2022.

⁴³ Clements, B. E. 2012., 38, 39, 40.

⁴⁴ Marrese, M. 2002, 20.

2.4 Pietari I:n reformit ja niiden vaikutukset aatelisnaisten omaisuuteen

On olennaista kertoa, että Venäjällä aatelisto koki velvollisuudekseen huolehtia perheestään ja kaikista lapsistaan tasapuolisesti. Pietari I:n esikoista suosiva perinnön lakiuudistus vuonna 1714 pakotti aatelisperheiden muut lapset etsimään toisia tulonlähteitä, joita Venäjällä ei kuitenkaan ollut tarjolla läntisen Euroopan tavoin. Muualla Euroopassa toimivan, esikoista suosivan lain kannatus ei ollut Venäjällä vahvaa yllä mainituista syistä. Tämän lisäksi heitä huoletti perheen suojeleminen, taloudellisten vaihtoehtojen puute sekä sosiaalisen statuksen ja poliittisen vaikutusvallan menetys.⁴⁵

Maanomistus oli aatelisperheille merkittävin tulonlähde, koska palkkatulot työstä olivat säännöllisestikin maksettuina aivan liian alhaiset. Tämän lisäksi aatelisvanhempia raastoi lasten eriarvoinen kohtelu perinnön suhteen. Toinen merkittävä syy lain vastustamiseen oli se, että entisenlainen perinnön ositus mahdollisti useamman pojan aatelisperheestä saavan merkittävää jalansijaa hovissa ja yhteisössä, sillä maanomistajuus oikeutti näihin paikkoihin. Aatelisperheen tyttöjen myötäjäiset olivat myös tärkeässä roolissa, koska ne takasivat hyvät naimakaupat ja sitä kautta suku sai vaikutusvaltaa ja jalansijaa tärkeisiin yhteisöihin.⁴⁶

Esikoista suosivalla lailla oli kuitenkin merkittävä vaikutus aatelisnaisiin, sillä se edisti naisten kiinnostusta maanomistajuuteen. Se myös vahvisti periaatteen siitä, että aatelisnainen omisti myötäjäisinä saadun omaisuutensa, mikä tarjosi naisille merkittävän mahdollisuuden itsenäisyyteen. Tämän lisäksi kyseinen laki viitoitti tien leskien paremmalle omaisuuden jaolle, koska sen myötä lesken elinikäisen hallintaoikeuden konsepti vakiintui ja myöhemmin Anna-hallitsija lisäsi siihen omaisuuden vapaan käyttöoikeuden.⁴⁷

⁴⁵ Farrow, Lee A., luettu 18.2.2022.

⁴⁶ Farrow, Lee A., luettu 18.2.2022.

⁴⁷ Farrow, Lee A., luettu 18.2.2022.

Marresen mukaan Pietari I:n suurin saavutus oli aatelisnaisten hämmästyttävä näkyvyys omaisuusriidoissa vuoden 1714 jälkeen, vaikkakin jo moskoviittinaiset olivat aktiivisia oikeudenkäyntimenettelyissä.⁴⁸

2.5 Rahankäyttö omaelämäkerrassa

Anna kirjoittaa, kuinka hänen leskeksi jäänyt kolmen lapsen äitinsä toimi, kun tämän luokse tuli kasakkapäälliköt joukkoineen. Kasakkapäälliköt olivat pelottavia vieraita, mutta Annan äiti otti heidät vastaan avoimin sylin, kestitsi ja majoitti heidät. Hän kohtasi heidät vertaisenaan ja keskusteli joukon päällikön kanssa siitä, kuinka hänen maansa ovat hänen ja hänen lastensa omaisuutta, vetosi päällikön omatuntoon ja kristilliseen kasvatukseen. Kasakkapäällikkö suhtautui Annan mukaan asiaan ymmärtäväisesti ja jätti Annan kotitalon maaomistuksineen rauhaan.⁴⁹ Tuon ajan lain mukaan leski perii miehensä, jos avioparilla on yhteisiä lapsia. Tämän mukaisesti Annan äiti toimi ja puolusti sekä omaa että etenkin lastensa oikeutta. Leskeyteen liittyi myös Annan itsensä tilanne ensimmäisen miehen kanssa. Tuolloin hänen miehensä Aleksandr oli huolissaan siitä, miten Annan käy, kun hänestä aika jättää, sillä heillä ei ollut yhteisiä lapsia.⁵⁰ Häntä huoletti, ettei Annalle jää mitään, mutta toisaalta hänellä ei tainnut juuri ollut jätettävää perintöä. Lapsettomana leskenä Annalle olisi jäänyt Aleksandrilta pieni osuus mahdollisesta kiinteästä omaisuudesta ja sen tuotoista, mutta kirjasta ei käynyt ilmi, oliko miehellä tuhlaillevan elämäntyylinsä jälkeen mitään omaisuutta jäljellä.

⁴⁸ Marrese, M. 2002 28.

⁴⁹ Labzina, A. 2001, 13.

⁵⁰ Labzina, A. 2001, 100, 101.

Päätelen, että hänen huolensa Annan pärjäämisestä johtui heidän suuresta ikäerosta ja hänen itsensä viettämästä railakkaasta elämästä, mistä johtuen Annalla ei olisi ollut tulevan leskeyden myötä mitään perittävää. Vuoden 1716 lain mukaan sekä lapseton että lapsia saanut leski saivat vaatia itselleen osuutta kuolleen aviomiehensä kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta eikä tässä laissa kielletty myymästä tai testamenttaamasta maita.⁵¹ Katariina I lisäsi leskien oikeuksiin vuonna 1725 oikeuden päättää itse aviomiehensä omaisuuden perijät ja vaikka laissa ei sanottu mitään leskien oikeudesta myydä tai pantata maata, käytännössä näin tehtiin jo kauan ennen vuotta 1725.⁵²

Annan äiti käytti varojaan köyhien ja heikko-osaisten auttamiseen ja tukemiseen. Kirjan mukaan hän elätti köyhiä perheitä ja naitti näiden perheiden tyttäriä, mikä mielestäni viittaa myötäjäisten antamiseen ja toki myös sopivan aviomiesehdokkaan etsimiseen. Tämän lisäksi kylästä huolehtiminen oli Annan äidin harteilla aviomiehensä kuoltua. Nämä kaikki kuuluivat aatelisperheen velvollisuuksiin, joten sinänsä niissä ei ole mitään erityistä. Leskenä Annan äiti toimi aviomiehensä työn jatkajana, mutta hänellä oli aikaa myös lastensa luku- ja kirjoitustaitojen opettamiseen. Hän opetti Annalle myös muita aatelisnaiselle tarvittavia taitoja ja myöhemmin omaelämäkerrassaan Anna kirjoittaakin kaipaavansa maalaamista. Annan arkea rytmitti lukeminen, kotiaskareet sekä anopin kanssa keskustelu.

Juuri ennen kuolemaansa Annan äiti järjesti kaikkien kolmen lapsensa tulevaisuuden. Vanhin poika meni kasvatettavaksi sedälleen, Anna ja pienempi veli puolestaan menivät äidin läheiselle ystävälle. Tämän läheisen ystävän pojasta tuli Annan aviomies. Kuten kirjoitin jo aikaisemmin, Aleksandr Matveevich Karamyshev oli tuolloin 28- vuotias ja Anna vasta 13- vuotias.⁵³

⁵¹ Marrese, M. 2002, 27.

⁵² Marrese, M. 2002, 27.

⁵³ Engel, B. 2004. 30,31.

Ortodoksikirkko asetti 1700-luvulla tyttöjen vähimmäisiäksi naimisiin menoa varten 12 ja pojille 14 vuotta. Pietari I yritti muuttaa asioita määräämällä vuonna 1722, että naisella täytyy olla perustason luku- ja kirjoitustaito ennen naimisiinmenoa. Määräyksestä huolimatta avioliittoja kuitenkin järjestettiin klaanien etujen mukaisesti kuten ennenkin. Pietari I:n säädöksessä vaadittiin, että sekä morsian että sulhanen ovat ilmaisseet suostumuksensa avioliittoon, mutta usein suostumus oli vain nimellinen.⁵⁴ Lailla ja säädöksillä näytti olevan vain vähän merkitystä, kun kysymyksessä oli aatelisten oma etu. Myös Annan suostumusta kysyttiin useaan otteeseen ja hän kertoi tekevänsä äidin tahdon mukaisesti. Vanhemman tahdon noudattaminen oli lähtökohta, ei vaihtoehto. Tosiasiassa Annalla ei ollut vaihtoehtoja ja tottelevaisena tyttärenä äidin käskyä oli noudatettava.

Anna sai äidiltään myös käteisvaroja henkilökohtaisiin kuluihin. Kirjan mukaan hän sai yhteensä 500 ruplaa, joiden käytöstä hän sai päättää itsenäisesti. Anna käytti äidin antamasta summasta valtaosan, 300 ruplaa, vankien hoitoon ja ruokatarvikkeiden hankintaan. Luulen tämän johtuvan siitä, että hän näki äitinsä tekevän hyväntekeväisyystyötä. Siihen vaikutti vahvasti Annan kristillinen kasvatus ja äidin oma esimerkki, mutta se on myös osoitus siitä, että aatelistyttönä Anna sai päättää täysin itse siitä, miten rahojaan käyttää. En löytänyt tietoa paljonko tämä on nykyrahassa. Päättelen, että 1700-luvun lopussa se on ollut kohtuullisen huomattava summa nuoren tytön käytettäväksi. Tähän viittaa myös myöhemmin kirjassa esille tuleva kiinteistö- ja tonttikauppa.

Äitinsä kuoleman jälkeen Annan oli jätettävä lapsuudenkotinsa ja lähdettävä tuoreen aviomiehensä ja anoppinsa kanssa miehen töiden vuoksi toiselle puolelle Venäjää. Anna ei olisi kuitenkaan halunnut lähteä kotitalostaan mihinkään, joten hän vetosi anoppiinsa, että he jättäisivät hänet omaan kotiinsa. Hän oli valmis ottamaan eron syyt niskoilleen ja kertoi tietävänsä, että miehen perhe oli rahan tarpeessa. Tämän vuoksi hän oli valmis antamaan miehensä perheelle velkakirjan, jolla he olisivat saaneet puolet 16 000 ruplasta.⁵⁵ Tämä tilanne tapahtui vuonna 1773, jolloin Anna oli 14–15 -vuotias nuori

⁵⁴ Engel, B. 2004, 30, 11, 30.

⁵⁵ Labzina, A. 2001. 45, 46.

aviovaimo. Summa oli huomattava. 1700-luvun lopussa 2 000 ruplalla sai ostettua kylän ja 102 maaorjaa.⁵⁶ Tällainen varallisuus olisi tehnyt Annasta kertaheitolla huomattavan varakkaan rouvan. Lain mukaan aatelisnainen oli oikeutettu ottamaan ja myöntämään lainaa tai velkaa, ja tämän esimerkin mukaan Anna tuntui olevan nuoresta iästään huolimatta varsin tietoinen laillisista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Silti Annan ensimmäinen mies sai ilmeisesti huijattua Annan varat omaan käyttöönsä, koska nuorella perheellä ei ollut missään vaiheessa yhteistä elämäänsä varaa ostaa omaa taloa.

Annalle annetaan kirjassa myös rahaneuvoja, mikä viittaa siihen, että aatelisrouvana häneltä edellytettiin osallistumista kodin talouden pyörittämiseen. Häntä neuvottiin käyttämään rahaa talon ostoon useita kertoja. Yksi hyväntekijä neuvoi Annaa ostamaan perintörahoilla talon, jotta rahat eivät katoaisi Aleksandrin käsissä rahapeleihin ja muihin huvituksiin, joiden tiedettiin yleisesti olevan tämän heikkous.⁵⁷ Näin tosin sitten kävikin, kun kahden vuoden sisällä kaikki Annan myötäiset sekä perintö oli kulutettu enimmäkseen aviomiehen riettaaseen elämäntyyliin, kunnes nuorella perheellä ei ollut enää edes varaa maksaa vuokra-asumisestaan.⁵⁸ Voisi olettaa, että perintö ei ollut mikään pieni, koska se riitti jopa kahden vuoden elämiseen. Aleksandr ansaitsi työstään palkkaa, joka ei välttämättä ollut suuruudeltaan valtava, mutta tuloja kuitenkin oli. Perheellä oli aatelissäädyn mukaisesti palvelijoita ja tämä oli myös iso kuluerä. Yksi palvelijoista oli jo Annan lapsuudenkodissa perheessä työskennellyt mies, joka jatkoi perheen palveluksessa myös monta vuotta myöhemminkin. Juuri tämä mies huolehti Annan perheestä silloin, kun varat alkoivat olla käytetty ja Aleksandr Matveevich yhä jatkoi erillistä elämäntyyliään.

Eräs ilmeisen varakas kauppias ohjeisti Annan perhettä ostamaan talon ja hän myös antoi käteistä tätä tarkoitusta varten. Rahat päätyivät kuitenkin Annan miehen käyttöön, jonka

⁵⁶ Marrese, M. 2002, 37.

⁵⁷ Labzina, A. 2001, 63.

⁵⁸ Labzina, A. 2001, 66.

käsissä kaikki rahat valuivat korttipeleihin sekä naisseikkailuihin.⁵⁹ Kauppias kuuli tämän ja ratkaisi asian niin, että osti itse talon, jonka hän laittoi Annan nimiin. Teko ei jäänyt vain talon ostoon vaan kauppias huolehti myös kodin sisustuksesta huonekaluineen kattokruunuineen kaikkineen omilla suhteillaan. Taloon oli huolehdittu jopa ruokavaraston asianmukainen täyttö sekä lehmä ja kotilinnut. Kun tämän jälkeen Anna kaipasi puutarhaa, aviomies järjesti tämän omilla suhteillaan niin, että Pietarhovin puutarhuri ja muut työntekijät istuttivat pihaan Pietarhovista tuodut puut ja kukat.⁶⁰ “Minun taloni ei ole taverna!”, Anna ripitti, kun Aleksandrin ystävä tuli röyhkeästi Annan huoneeseen.⁶¹ Edes Aleksandr ei pystynyt väittämään vastaan, vaikka ystävä sitä pyytelikin. Annan miehen päähänpiston vuoksi tämä kaikki jouduttiin myöhemmin myymään pilkkahintaan.⁶² Anna vaikutti nuoren ikänsä puolesta kykenemättömältä puolustamaan oikeuksiaan.

Anna ja Aleksandr muuttivat Irkutskiin Aleksandrin töiden vuoksi ja siellä heille järjestettiin sekä asuinpaikka että alkuun tarvittavat ruokatarvikkeet ja hyötyeläimet myös. Anna kirjoitti, että hänen ei tarvinnut ostaa mitään. Tämän voi olettaa liittyvän siihen, että aatelisnaisena hän koki vastuualueekseen kodin- ja taloudenhoidon, joihin hankinnat kuuluvat. Nyt nämä seikat olivat jo valmiina, joten hänen ei tarvinnut keskittyä niiden hoitoon. Tämä kuvaus sopii hyvin siihen, että Venäjällä naisten harteilla oleva kodinhoito ulottui kodin seinien ulkopuolelle ja taloudenhoidon myös talon fyysisten seinien ulkopuolella katsottiin olevan luonnollinen jatkumo naisten vastuulle.⁶³

Perheen muutettua Irkutskiin paikallinen kuvernööri keskusteli Annan kanssa ja toi esille huolensa Annan perheen ahtaasta asumuksesta. Hän kertoi toivovansa perheen omistavan talon. Hän myös sanoi, että lähistöllä olisi myynnissä 300 ruplan hintaan romukuntoinen talo, joka kuitenkin sijaitsee hyvällä ja suurikokoisella tontilla. Talo

⁵⁹ Labzina, A. 2001, 72.

⁶⁰ Labzina, A. 2001, 73.

⁶¹ Labzina, A. 2001, 76.

⁶² Labzina, A. 2001, 86.

⁶³ Engel, B. 2004, 35.

itsessään olisi huonon kuntonsa vuoksi purettava, mutta paikalle voisi rakentaa uuden talon. Anna vastasi, ettei heillä olisi siihen varaa. Seuraavana päivänä talo oli ostettu Annan nimissä ja oli annettu myös käsky kaataa puita uutta taloa varten. Myös talopiirustukset ja puutarhasuunnitelmat oli tehty ja tätä kaikkea valvoi itse kuvernööri. Taloon tuli kokonaiset kaksi huonetta vain Annaa varten eikä mistään ollut puutetta, vaikka talo oli sisustettu yksinkertaisesti.⁶⁴ Luulen, että Anna kirjoitti näistä hyväntekijöistä, koska halusi kertoa heidän hyvistä teoista.

Anna oli harras kristitty ja hän arvosti äitinsä tekemää hyväntekeväisyyttä. Sitä hänen äitinsä myös hänelle opetti, koska se kuului äidin mukaan hyvän kristityn tehtäviin. Anna pyrki tekemään sitä itsekin antaessaan osan rahoistaan vankien hyväksi.⁶⁵

Päiväkirjassaan Anna keskusteli kälynsä kanssa rahojen käytöstä ja kirjoitti olevansa huolissaan Aleksandrin siskon ilmeisen keuhkoista taloustaidoista. Kälyllä oli ollut aikanaan "vekseleitä ja vastaavia", mutta tänä päivänä käly joutui pyytämään ilmeisesti miehensä perheeltä "lantteja" käyttöönsä. Anna suri sitä, ettei kälyllä jäänyt rahaa edes pankkitilille.⁶⁶ Myöhemmin Anna stressasi valtavasti siitä, että hänen miehensä joutui kustantamaan tulevat häät sekä morsiamen myötäjäiset, sillä Anna tiesi, ettei miehellään ollut tarvittavaa rahasummaa.⁶⁷

Anna keskusteli myös ystävän kanssa myötäjäisistä, joita tämä joutui haalimaan kasaan tytärtään varten. Sama haaste oli Annalla, sillä heillä oli ilmeisesti kaksi kasvattitytärtä, joiden myötäjäisistä ja elinkustannuksista Anna myös valitteli. Päiväkirjassa oli myös merkintöjä siitä, miten Anna oli järkyttynyt velkojan käytyä perimässä maksuja, joita perhe ei voinut maksaa.⁶⁸ Samassa yhteydessä Anna päivitteli sitä, että kälyn vastatessa

⁶⁴ Labzina, A. 2001, 97, 98.

⁶⁵ Labzina, A. 2001, 92.

⁶⁶ Labzina, A. 2001, 136.

⁶⁷ Labzina, A. 2001, 128.

⁶⁸ Labzina, A. 2001, 121.

talouden hoidosta, perheellä oli käytössään 900 ruplaa, joista Annalla on jäljellä enää hädin tuskin 400.

Erään päiväkirjamerkinnän mukaan Aleksandr kertoi Annalle ajomiehen vaatineen maksua kaurasta, jota Aleksandr ei voinut maksaa. Anna kirjoitti antaneensa käskyn ostaa kauraa luotolla, vaikkakin se oli kalliimpaa siitä paikasta ostettuna. Samassa yhteydessä Anna pohtii pärjäämistään sillä aikaa, kunnes talouden hoidosta vastaava Artemii-palvelija palaa, sillä tämä tietää parhaan ajan eri tarvikkeiden ostoa varten ja kaiken kukkuraksi, myös vehnä jauho oli päässyt loppumaan ja sekin piti lopulta ostaa luotolla.⁶⁹

Anna oli päiväkirjamerkinnöissään myös täysin tietoinen esimerkiksi talvikenkien hinnasta, joita miehensä ei suostunut hänelle ostamaan. Kasvattityttärilläkään ei ollut talvikenkiä ja Anna suri tilannetta. He tarvitsivat sillä hetkellä paljon rahaa myötäjäisiä varten, joten Anna ratkaisi tilanteen niin, että tytöille ostettiin kengät luotolla ja hän itse puolestaan pysyisi kylminä päivinä sisätiloissa.⁷⁰

2.6 Aatelisnaisen omaisuudenhallinta ja miten se näkyi?

Kaikkien yhteiskuntaryhmien venäläisnaisilla oli miesten ohella jo 1100-luvulla etuoikeus aloittaa käräjöinti, jos heidän kunniansa tai taloudelliset intressit olivat uhattuina. Venäjän laki mahdollisti naisten hämmästyttävän juridisen itsenäisyyden, mutta ei vielä täyttä omistusoikeutta. Michelle Marrese toteaa, että naisten lainmukaiset etuoikeudet jo ennen Pietari I:n aikaa loivat pohjan naisten omistusoikeuksien muuttamiseen 1700-luvulla. Naisten perintöhaasteet ja maata koskevat omistus- ja hallintaolot nostettiin keskeiselle sijalle myös vuoden 1649 *Ulozheniessa*, lakikoodistossa. *Ulozhenie* ei kuitenkaan tehnyt selvyyttä myötäjäisten ja perinnön välillä eikä ottanut kantaa niiden suuruuteen.

⁶⁹ Labzina, A. 2001, 132.

⁷⁰ Labzina, A. 2001, 137, 138.

Moskoviitit palkitsivat hyvin anteliaasti tyttäriään näiden mennessä naimisiin, mutta ei ottanut kantaa tilanteisiin, joissa tyttäret saivatkin kohtuuttoman pienen korvauksen perinnöstä tai myötäjaisistä. Pietari Suuren uudistukset eivät sellaisinaan johtaneet aatelisnaisten parempiin oikeuksiin, vaikka muutoin hän toki uudisti Venäjää merkittäväällä tavalla. Pietari Suuren lainsäädännön muutokset eri maaomistajuuksien ja -hallintamuotojen välillä ja niiden yksinkertaistaminen selkeään jakoon kiinteä omaisuus ja irtain omaisuus johti lopulta aatelisnaisten perintöoikeuteen. Marresen mukaan perintölaki muovasi venäläisen aateliston elämää tavalla, jota meidän aikanamme on yksinkertaisesti mahdoton käsittää.⁷¹

Keskiajalla aviomiesten ja aviovaimojen omaisuus olivat toisistaan erillisiä niin lain kuin käytännönkin suhteen, joten Venäjällä vallitsi naisten ekonominen autonomia.⁷² Alexander Kamenskiin artikkelin mukaan erään venäläisen kaupungin velkakirjoista on nähtävillä, että vuosien 1751–1775 aikana aatelisnaiset allekirjoittivat 23,5 % aatelisten velkakirjoista ja tulivat lainanneeksi rahaa kyläläisille siinä missä aatelismiehetkin. Lainatut summat olivat lähellä kaikkien aatelisten keskiarvosummaa. Naiset toimivat niin lainanottajina kuin -myöntäjinäkin ja lainakirjojen joukossa oli sekä pieniä lainasummia että huomattavia, 600 ruplan lainoja.⁷³ Huomiota herättävä seikka on, että tässä lainaajien joukossa on myös naimattomia tyttöjä ja leskinaisia. Toinen seikka, joka herätti huomioni, on se, että vain yksi velkakirja oli tehty kahden naisen välillä. Kaikissa muissa tapauksissa naiset tekivät lainasopimuksia miesten kanssa.⁷⁴ Vaikuttaisi siltä, että naiset tekivät velkasopimuksia tasavertaisina miesten rinnalla, mikä kuvastaisi heidän itsenäisyyttään taloudellisissa asioissa laajemminkin eikä pelkästään omaisuuden hallinnassa. Kun aatelisnaiset saivat täyden taloudellisen oikeuden maaomaisuuteensa, se tarkoitti paitsi oikeutta lainanottoon

⁷¹ Marrese, M. 2002, 16, 17, 20, 21, 22, 23.

⁷² Marrese, M. 2002, 46,47.

⁷³ Kamenskii, A., luettu 26.1.2022.

⁷⁴ Kamenskii, A., luettu 26.1.2022.

ja -myöntämiseen, myös sen, että he kantoivat vastuuta esimerkiksi verojen keräämisestä ja työntekijöiden rekrytoinnista.⁷⁵

Jotkut tutkijat ovat sitä mieltä, että Venäjän aatelisnaisilla oli vain tuuria saadessaan perintöoikeuden vuonna 1753. Aatelismiehet kun eivät vastustaneet Pietari I:n lakiuudistuksia naisten etujen tähden vaan klaanin ja perheensä etujen tähden. Heidän ei siis ollut tarkoitus parantaa aatelisnaisten omistusoikeuksia. Esikoista suosiva perintölaki astui voimaan vuonna 1714 ja vuonna 1731 se kumottiin. Tämän myötä, kuten jo edellä todettu, aatelisnaisten oikeus omaisuuden hallintaan lisääntyi. Tämä vaikutti aikojen saatossa muidenkin naisten oikeuksiin. Vuonna 1753 senaatti lopulta vahvisti lain, jonka mukaan aatelisnaisilla oli siitä eteen päin täysi oikeus omaisuuden hallintaan. Minusta on tärkeää huomata, että vaikka 1700-lukua sanotaan Venäjällä naisten vuosisadaksi useasta naishallitsijasta johtuen, aatelisnaisten omistusoikeuteen heillä ei kuitenkaan ollut järisyttävää vaikutusta.

1700-luku oli aika pitkälle tsaarittarien hallitsema vuosisata. Naiset olivat vallassa kyseisellä vuosisadalla yhteensä 66 vuotta ja Pietari I 25 vuotta. Naishallitsijat eivät suinkaan miellyttäneet kaikkia ja tuolloin syntyi monia naisia ja naishallitsijoita moittivia sanontoja, joista jotkut ovat käytössä tänäkin päivänä.⁷⁶ Tuolla vuosisadalla syntyi esimerkiksi seuraava sanonta: Onneton se koti/talo, joka on naisen omistama.⁷⁷ Tämä sanonta oli tuomittava ja sen sanomisesta saatettiin lähettää Siperiaan.⁷⁸ Se myös vihjaa, että naisille myönnetyt oikeudet eivät kaikkia miellyttäneet. Minusta on todella mielenkiintoista, että tällainen sanonta oli olemassa, koska se kuvastaa sitä, että tuolloin naisella oli paitsi oikeus omistaa talo, hänellä oli myös oikeus tehdä se täydellä lain tuella. Tämä ymmärrettävästi hiersi yksittäisten ihmisten mieltä. Laki todellakin oli naisen puolella, kuten tässä työssä olen jo todennut.

⁷⁵ Engel, B. 2004, 35.

⁷⁶ Anisimov, E.V., luettu 26.1.2022.

⁷⁷ *Unfortunate is the home that is owned by a woman.* Anisimov, E., luettu 26.1.2022.

⁷⁸ Anisimov, E.V., luettu 26.1.2022.

Venäjän aatelin naiset päättivät kiinteästä omaisuudestaan ja myös hoitivat sitä itse, toisin kuin länsisisarensa.⁷⁹ Tämä edisti huikeasti naisten vaurastumista ja itsenäistä päätäntävaltaa. Aatelin naisten taloudellinen autonomia vaikutti suuresti venäläiseen perheeseen ja koko yhteiskuntaan. Vuonna 1731 tyttäret ja lesket saivat täydet oikeudet saamiinsa omistuksiinsa, koska aatelisto halusi vahvistaa omat etuoikeutensa. Tämä puolestaan toimi tärkeänä vaikuttimena siinä, että naimisissa olevien aatelin naisten omaisuuden kontrolli lisääntyi.⁸⁰ Samana vuonna Pietari I:n runnoma ja aateliston laajasti vastustama esikoislasta suosiva perintölaki kumottiin.⁸¹ Kaikki tyttäret riippumatta aviosäädystä saivat oikeuden lakisääteiseen osuuteen vanhempiensa maaomaisuudesta. Naimisissa olevat aatelin naiset saivat täydet omistusoikeudet vasta vuonna 1753, ja samalla heidän velvollisuutensa pyytää myyntilupaa aviomiehiltään omaisuutensa myyntiin poistettiin. Naiset alkoivat käyttää yhä enemmän lakisääteisiä oikeuksiaan ja olivat yhä vähemmän riippuvaisia miesten edustuksesta, mikä painosti oikeusviranomaisia selventämään avioliitossa olevien naisten omaisuus oikeuksia.⁸² Aatelin naisten oikeuskäsittelyt tuomittiin usein nimenomaan naisten eduksi, mikä Barbara Engelin mukaan viittaisi siihen, että naisten omistusoikeudet olivat laajasti hyväksytyjä. Aatelin miehet toki saattoivat tuhlata omin päin vaimonsa varallisuutta, kuten Annan ensimmäinen mies teki, mutta mikäli oikeuskäsittelyyn tuli avioparin omaisuuskiistat, oikeus tuomitsi riidan vaimojen eduksi.⁸³

⁷⁹ Marrese, M. 2002, 2.

⁸⁰ Marrese, M. 2002, 4, 9.

⁸¹ Engel, B. 2004, 35.

⁸² Marrese, M. 2002, 16.

⁸³ Engel, B. 2004, 35, 36, 37.

3. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa selvitettiin mihin tilanteisiin Anna Labzinan omaelämäkerran ja päiväkirjan rahojen tai omaisuuden käyttö viittaa. Tavoitteena oli hahmotella siltä pohjalta rahankäytön suhdetta naisen yleisiin mahdollisuuksiin Venäjällä. Toisin sanoen, millaisia mahdollisuuksien horisontteja Annalla oli ja miten hän niitä käytti? Voiko niistä hahmotella jotain naisten yleisistä mahdollisuuksista?

Annan omaelämäkerran ja päiväkirjamerkintöjen mukaan on nähtävillä selvästi, että aatelisnaisena hän tiesi taloudellisen roolinsa, mahdollisuutensa ja oikeutensa ja pyrki myös hoitamaan tätä vastuutaan aikuisiällä. Hän puhui konkreettisista rahasummista useissa yhteyksissä, yritti kirjoittaa velkakirjaa nuoreksi aviovaimoksi tultuaan, omisti kiinteistöjä, huolehti myöhemmässä elämänvaiheessaan kotinsa talousostoksista ja keskusteli molempien miestensä kanssa rahan käytöstä ja perheen kuluista, otti lainaa ja näin teki sopimuksia omalla nimellään. Anna myös suunnitteli talouttaan pohtiessaan kasvattityttöjen tulevien myötäjäisten järjestämistä. On kiehtovaa, että kaikki tämä tapahtui naiselle jo 1700- ja 1800-luvuilla.

Annan kirjoittamat muistelmat vaikuttavat olevan suunnattu tavalliselle naislukijalle. En tiedä uskoiko Anna itse, että hänen muistelmistaan tulisi niin merkittävä tavallisen aateliston kertomus tai että niitä luettaisiin vielä 2000-luvulla. Annan yhteiskunnallinen asema oli ensimmäisen avioliittonsa myötä sangen miellyttävä, koska lähipiiriin kuului korkea-arvoisia ihmisiä hovista ja hän oli arvostettu nainen henkisten ominaisuuksiensa vuoksi. Tästä Anna itsekin kirjoittaa, mutta nöyränä kristittyinä ei korosta näitä tuttavuuksiaan tai omia saavutuksiaan. Teemat, jotka muistelmissa korostuvat, ovat henkisyys, kristinusko ja näiden oppien mukaan eläminen. Kuten todettua, perhesuhteet ja hurskas elämä näkyvät erityisesti naisten kirjoittamissa omaelämäkerrallisissa teoksissa. Anna ei ollut tästä poikkeus.

Anna itse ei kuitenkaan millään muotoa korostanut tai edes selittänyt taloudellisia tilanteitaan omaelämäkerrassaan tai päiväkirjassaan. Ne tuntuivat olevan arkisia asioita, joista vain mainittiin ohimennen. Omaelämäkerta muutoin keskittyy todella paljon Annan omiin ajatuksiin, kristinuskoon ja sen mukaiseen elämään. Rahankäyttö, sen mahdollistamat lailliset oikeudet ja velvollisuudet eivät Annan omaelämäkerrassa ole

millään tavalla alleviivattuina. Päiväkirjassa Anna kantaa huolta perheen taloudellisesta tilanteesta ja kirjoittaa näistä huolistaan myös päiväkirjaan. Siitä ei kuitenkaan tule vaikutelmaa, että raha-asia olisi hänen elämänsä oleellisin ajatuksensa. Se tuli kuitenkin selväksi, että Anna tiesi ainakin myöhemmässä elämänvaiheessaan aatelisnaisen oikeutensa ja velvollisuutensa rahankäytön suhteen. Hän ei kyennyt nuorena aviovaimona pitämään oikeuksistaan kiinni, koska hän ei tuntunut olevan täysin tasavertaisessa suhteessa aikuiseen aviomieheensä omaisuudenhallinnan kannalta. Annan saama perintö kului ymmärrettävästi osaltaan arkisiin asioihin, mutta isompana kulueränä oli varmasti Aleksandr Karamyshevin harrastama uhkapelailu sekä vilkas viihde-elämä. Annalla ei ollut kykyä, halua tai kenties sydäntä laittaa miestänsä tilille tämän tuhlettua kaiken Annan omaisuudesta.

Taloudellisesti Annalla ei ollut ilon aiheita. Tästä voisi päätellä, ettei hän hoitanut omaisuuttaan aktiivisesti tai edes pitänyt sitä tärkeänä. Hän kyllä tuntui tietävän oikeutensa omaisuuden hallintaan, mutta kenties hänellä ei ollut tarvittavia taitoja näiden asioiden hoitamiseen. Minusta on oleellista muistaa, että Annan oli vasta 13-vuotias mennessään naimisiin itseään huomattavasti vanhemmat ja kokeneemman miehen kanssa. Tämän lisäksi hän jäi orvoksi pian naimisiinmenon jälkeen. Näin ollen nuori tyttö oli täysin muiden aikuisten ihmisten neuvojen varassa. Aleksandr Karamyshevin oli helppo käyttää Annan hyväuskoisuutta ja naiiviutta hyväkseen, minkä kaikki hyvän tekijät olivat kirjan mukaan havainneet. Tästä syystä taloja ostettiin Annan nimissä. Aleksandrin huoli Annan tulevaisuudesta saattoi johtua siitä, että hän ymmärsi itsekkin kohdelleensa Annaa epäreilusti.

Aatelisnaiset ottivat lain tarjoamat oikeudet herkästi käyttöönsä, mikä johti ajan saatossa laajemmin naisten oikeuksien lisääntymiseen. Pietari I jätti kiistatta ison jäljen aatelisnaisten omaisuuden hallintaan vaikeuttamalla sitä esikoista suosivan perintölain säädöksillä, jotka heikensivät merkittävästi aatelisnaisten tätä ennen pitkään käytössä olleita vapauksia. Loppujen lopuksi tämä kuitenkin toimi aatelisnaisten eduksi. Tämä näkyi siinä, kun naiset ymmärsivät saaneensa epäreilun perintöosuuden ja riitauttivat perinnönjaon. Tämän myötä omaisuudesta tehtiin lain edessä selkä jako irtaimeen ja kiinteään omaisuuteen. Huomauttaisin kuitenkin, että aatelisnaisten omistusoikeudet eivät johtuneet naishallitsijoista vaan muutokset olivat syntyneet jo aikaisemmin.

Aatelisnaisena Annalla oli mahdollisuuksia päättää itsenäisesti rahankäytöstään. Tämä asia kuvattiin tässä tutkielmassa mahdollisuuksien horisonttina. Johtopäätökseni on, että Anna ei valitettavasti käyttänyt koko skaalaa mahdollisuuksien horisontistaan. Tämä selittyy suurilta osin hänen nuoresta iästään ja ensimmäisen aviomiehensä tuhmailevasta elämäntyylistä, mutta selittävänä tekijänä voisi pitää myös Annan luonnetta. Hän oli vahva nainen ja hän sai runsaan perinnön vanhempiensa kuoltua, joten mahdollisuuksien horisontti tarjosi hänelle huomattavan alun varallisuuden kartuttamiseen tai vähintäänkin sen säilyttämiseen. Nuorena tyttönä hänellä ei kuitenkaan ollut riittävästi taloustaitoa eikä hän myöskään saanut ajoissa kattavia neuvoja taloudellisiin asioihin. Tästä syystä ensimmäinen aviomies pääsi hyödyntämään Annan perintöä omiin tarkoituksiinsa. Anna olisi voinut lain mukaan haastaa aviomiehensä oikeuteen tästä. Syy miksi näin ei tapahtunut on joko se, että hän ei tiennyt tällaisesta mahdollisuudesta tai sitten hän ei vain halunnut asian tulevan julkiseksi.

Omaelämäkerran mukaan Annalle tuntui olevan todella tärkeää, että hän käyttäytyi hartaan ja uskovan kristityn lailla. Tätä piirrettä hänessä kirjan mukaan myös arvostettiin. Kristittyinä naisena maalliset asiat eivät olleet hänelle tärkeimpien joukossa, vaikka esimerkiksi heikompien auttaminen edellyttää ainakin jonkin suuruista varallisuutta. Huono-osaisten ihmisten auttaminen oli Annalle tärkeää elämänsä alkupuolella. Tämä oppi tuli Annan äidiltä. Omaelämäkerran myöhemmissä vaiheissa tästä kristillisestä toiminnasta ei enää kirjoitettu. Tuolloin Annalla alkoi olla kirjan mukaan taloudellisia haasteita, joihin talojen ostaminen hyväntekijöiden toimesta ja puheet ensimmäisen aviomiehen holtittomasta rahankäytöstä viittaa. Harras uskonnollisuus selittänee osaltaan sen, että mahdollisuuksien horisontti jäi Annalla valtaosin käyttämättä.

Lait ja säädökset mahdollistivat aatelisnaisten taloudellisen itsenäisyyden, vaikkakin naisilla oli oikeus omaisuuteen jo ennen lakisäädöksiä, kuten olen tässä tutkielmassa todennut. Lait loivat turvan ja varmuuden omaisuuden hallintaan. Esitin tutkielmassa myös kysymyksen, voidaanko Annan kirjoittamista tilanteista päätellä jotain aatelisnaisten taloudellisesta päätäntävällä yleisemmin 1700- ja 1800-lukujen Venäjän aateliston osalta? Uskaltaisin vastata myöntävästi. Useat tutkijat, joita olen tässä tutkielmassa lainannut ovat todenneet, että aatelisnaisille suodut lakisääteiset omistus- ja muut lailliset oikeudet paitsi hyödyttivät aatelisnaisia ne auttoivat myös esimerkiksi naiskauppiaita. Myöhemmin samat oikeudet tulivat laajemmin yhteiskunnan muidenkin naisten käyttöön.

Olisi mielenkiintoista tutkia tätä aihetta lisää muiden aatelisnaisten näkökulmasta ja nähdä miten he ovat mahdollisuuksien horisonttiaan käyttäneet.

4. Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Alkuperäislähteet

Labzina, Anna Evdokimovna, Marker, Gary. & May, Rachel. *Days of a Russian noblewoman: The memories of Anna Labzina, 1758–1821*. DeKalb, Ill.: Northern Illinois University Press. 2001.

Лабзина, Анна Евдокимовна ; Модзалевский, Б. Л. Воспоминания Анны Евдокимовны Лабзиной : (род. 1758–1828), 1903.

Лабзина, Анна Евдокимовна ; Модзалевский, Б. Л., Ольденбург С. Ф. Воспоминания Анны Евдокимовны Лабзиной : (род. 1758–1828), 1914.

Tutkimuskirjallisuus

Anisimov, E.V. "The Question of Women in Power in the Eighteenth Century". <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1zxsht1.18> Luettu 26.1.2022.

Clements, Barbara Evans. *A history of women in Russia: From earliest times to the present*. Bloomington: Indiana University Press. 2012.

Dixon, Simon. *The Modernisation of Russia 1676–1825*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Engel, Barbara Alpern. *Women in Russia, 1700–2000*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Farrow, Lee A. "Peter the Great's Law of Single Inheritance: State Imperatives and Noble Resistance". <https://www.jstor.org/stable/131793?origin=crossref> Luettu 18.2.2022.

Hakosalo, Heini & Jalagin, Seija & Junila, Marianne & Kurvinen, Heidi. Historiallinen Elämä: Biografia ja Historiantutkimus. Vol. 141. HELSINKI: Suomen Historiallinen Seura, 2014.

Jussila, Osmo. "Miksi Venäjä on erilainen?". <https://journal.fi/idantutkimus/article/view/79730/40506> Luettu 5.10.2022.

Kamenskii, Alexander. "Businesswomen in Eighteenth-Century Russian Provincial Towns". <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1zxsht1.19> Luettu 26.1.2022.

Marrese, Michelle Lamarche. A woman's kingdom: Noblewomen and the control of property in Russia, 1700–1861. Ithaca, NY: Cornell University Press. 2002.

Wagner, William. G. Marriage, Property, and Law in Late Imperial Russia. Oxford University Press. 1994.